

допомогло створити і впровадити в практику новий ангіопротектор «ізодібут» для лікування діабетичних ангіопатій, енцефалопатій, катаракти. Учений визначив механізми формування гіперінсулінемії та інсулінорезистентності тканин, застосував такі нові методи в лікуванні цукрового діабету, як комплекс імунокоректорів з інгібіторами протеолізу за умов цукрового діабету 1 типу, трансплантація культури бета-клітин і кріоконсервованої ембріональної тканини печінки, включення в дієту топінамбура, використання сорбційних методів, мікрохвильової резонансної терапії, ультрафіолетового та лазерного опромінення крові, плазмозферез для лікування ангіонейропатій. За участю Андрія Семеновича розроблено та впроваджено в практику вітчизняні експрес-аналізатори глюкози з індикаторними смужками.

А.С. Єфімов автор понад 600 наукових праць, у тому числі 28 монографій, підручників, довідників, має 30 патентів і авторських свідоцтв. Він створив наукову шко-

лу ендокринологів-діабетологів, підготував 15 докторів і 50 кандидатів наук.

1980 року вчений став лауреатом Державної премії УРСР. За визначні наукові досягнення йому присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (1996). Андрія Семеновича нагороджено орденами «Знак пошани», «За заслуги» III ступеня, Почесною грамотою Верховної Ради України, Почесною грамотою АМН України та багатьма медалями.

А.С. Єфімов віце-президент Асоціації ендокринологів України, член Європейської та Американської Асоціації з вивчення цукрового діабету, координатор з ендокринології ВООЗ, член Наукової ради Президії АМН України з теоретичної і практичної медицини, входить до складу редколегії низки провідних наукових журналів.

Наукова громадськість, колеги та учні щиро вітають Андрія Семеновича зі славним ювілеєм, бажають йому міцного здоров'я, невичерпної енергії і втілення всіх творчих задумів.

80-річчя академіка НАН України І.С. МАГУРИ

22 листопада виповнилося 80 років видатному вченому-фізіологу академікові НАН України Ігореві Сильвестровичу Магурі.

І.С. Магура народився 1928 р. у м. Києві в родині науковця, його батько працював у Інституті матеріальної культури Академії наук України і був дослідником трипільської культури. Після закінчення в 1953 р. з відзнакою військово-морського факультету 1-го Ленінградського медичного інституту Ігор Сильвестрович працював старшим ор-

динатором госпіталю навчального загону Північного флоту. 1955 року його переведено до Чорноморського флоту, де, як фахівець у галузі підводної медицини та фізіології, він безпосередньо брав участь у підводних роботах у Севастополі з підйому затонулого лінкора «Новоросийск».

Після звільнення з військової служби в 1958 р. І.С. Магуру було призначено на посаду молодшого наукового співробітника відділу електрофізіології Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця АН УРСР, у яко-

му під керівництвом академіка Д.С. Воронцова він досліджував фізико-хімічні властивості механізмів вибіркової проникності плазматичної мембрани до іонів і вплив на них фармакологічних препаратів, які модулюють механізми збудливості. У 1963 р. Ігор Сильвестрович захистив кандидатську дисертацію з цієї теми і почав працювати у відділі загальної фізіології нервової системи та вивчати механізми електричної збудливості соми нервової клітини. Дослідження І.С. Магури показали, що ці механізми істотно відрізняються від тих, що властиві аксону. За допомогою електрофізіологічних і фармакологічних методів досліджень учений установив, що під час ритмічної генерації потенціалів дії виникають помітні зміни в ролі окремих типів електрокерованих іонних каналів (натрієвих, калієвих, кальцієвих) у виникненні потенціалів дії. Таким чином, було встановлено існування складних механізмів регуляції електричної збудливості нервової клітини та пластичність її інтегративної діяльності.

При вивченні кальцієвих каналів соматичної мембрани як носії струму використано іони барію. Це дало змогу чітко виділити іонний струм через кальцієві канали та за допомогою рівняння Ходжкіна–Хакслі провести його кількісне оцінення. Також уперше встановлено, що взаємодія різних типів проникних іонів із каналом по-різному впливає на його властивості.

Результати досліджень І.С. Магури викладено в докторській дисертації, яку він захистив у 1973 р. За матеріалами досліджень видано монографію «Проблемы электрической возбудимости нейрональной мембраны». Разом із публікаціями П.Г. Костюка, О.О. Кришталя і В.І. Підоплічка праці Ігоря Сильвестровича, присвячені вивченню іонних механізмів збудливості соми нервової клітини, відзначено в 1983 р. Державною премією СРСР у галузі науки і техніки.

Упродовж 1982–1996 рр. І.С. Магура керував відділом загальної фізіології Інститу-

ту фізіології при Київському університеті імені Тараса Шевченка. Головним напрямом досліджень було вивчення механізмів, що контролюють внутрішньоклітинну концентрацію іонів кальцію у гладеньких м'язах, зокрема натрій-кальцієвого обміну, значення саркоплазматичного ретикулуму в скоротливій активності. Значне місце було відведено вивченню фармакологічних впливів на ці механізми. Зокрема, показано роль позаклітинних іонів натрію в заповненні та спустошенні кальцієвих депо, що реагують на активацію М-холінорецепторів, проаналізовано дію різних типів місцевих анестетиків на електричну та скоротливу активність гладеньких м'язів, отримано нові відомості щодо механізмів впливу на них кофеїну.

В останні роки Ігор Сильвестрович розробляє проблему нейроімунної взаємодії, зокрема досліджує імуномодулятор інтерферону та вторинні посередники його дії (олігоаденілатів) на нервові клітини. Інтерферони належать до гетерогенної групи поліпептидних медіаторів цитокінів, які відіграють важливу роль у зв'язках нервової системи з імунною. Разом із ученими відділу біохімії нервової системи Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця було отримано результати, що показують наявність у клітинах нейробластоми людини (IMR-32) рецепторів α -інтерферону. Установлено, що взаємодія рецепторів клітин нервового походження з рекомбінантним інтерфероном α -2- β людини викликає істотні зміни збудливості й активного транспортування іонів. Такий ефект розглядають як наслідок активації генів «ранньої відповіді».

Нині І.С. Магура вивчає молекулярні механізми регуляції клітинної збудливості, зокрема пластичність цих процесів і роль калієвих каналів.

Багато років Ігор Сильвестрович читає лекції на кафедрах біофізики та медичної радіофізики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, з 1983 р. обіймає посаду професора кафедри молеку-

лярної фізіології та біофізики Київського відділення Московського фізико-технічного інституту та кафедри прикладної фізики Національного університету «Київський політехнічний інститут». Як співавтор підручника «Біофізика» він отримав Державну премію України в галузі науки й техніки.

І.С. Магура — автор близько 250 наукових публікацій. Під його керівництвом 20 молодих учених захистили кандидатські дисертації, для багатьох він став консультантом під час підготовки докторських дисертацій.

Учений гідно представляв українську науку на багатьох міжнародних і вітчизняних конгресах та конференціях; його праці здобули загальне визнання не лише в Україні, але й за кордоном. Він активний член редакційної ради міжнародного наукового журналу «Нейрофізіологія/Neurophysiology».

Наукова громадськість, колеги та учні щиро вітають Ігоря Сильвестровича з ювілеєм, бажають йому міцного здоров'я, щастя та подальших успіхів на педагогічній і науковій нивах.

80-річчя академіка НАН України В.І. ГРИЩЕНКА

27 листопада виповнилося 80 років видатному вченому в галузі кріобіології та кріомедицини академікові НАН України Валентині Івановичу Грищенку.

В.І. Грищенко народився 1928 р. у Харкові в родині відомого лікаря акушера-гінеколога, професора І.І. Грищенка. Трудову діяльність розпочав у 1943 р. кіномеханіком в евакошпиталі. Після закінчення з відзнакою лікувального факультету Харківського медичного інституту в 1951 р. Валентин Іванович був прийнятий у клінічну ординатуру відділу акушерства і гінекології Харківського науково-дослідного інституту охорони материнства і дитинства ім. Н.К. Крупської. З 1954 р. він молодший, а з 1956 р. — старший науковий співробітник цього інституту. Від 1956 р. В.І. Грищенко працює на педагогічній роботі. Протягом 18 років (з 1965 р.) він був проректором із наукової роботи Харківського національного медичного університету (ХНМУ). З 1968 р. В.І. Грищенко завідувач кафедри акушерства і гінекології ХНМУ. 1983 р. його при-

значено директором Інституту проблем кріобіології і кріомедицини НАН України. У 1954 р. Валентин Іванович захистив кандидатську, а в 1964 р. — докторську дисертації. У 1979 р. його обрано членом-кореспондентом, а в 1988 р. — академіком Академії наук України (на той час УРСР).

Початковим етапом науково-дослідницької діяльності В.І. Грищенка було вивчення скорочувальної функції матки під час пологів. Він досліджував активність моноамінооксидази, обмін низки гормонів, серотоніну, кініноген-кінінової системи під час нормальних пологів і за умов порушення родової діяльності. Уперше досліджено роль епіфізу у фізіології і патології організму жінки.

Протягом останніх трьох десятиріч учений розробляє проблеми репродукції людини. Він перший в Україні для лікування безплідності почав застосовувати допоміжні репродуктивні технології: метод штучної інсемінації спермою чоловіка і донора, метод екстракорпорального запліднення та ін.